

מבעד לחומה שקופה

על סידרת הציורים "בית המצורעים – הגן האבוד" של רוני ברות

אתי אברג'ל

ההתבוננות מבעד לחלון, מוטיב שאפיין את ציורי השמן המוקדמים של רוני ברות, מתרחבת מן המישור הפרטי לעבר התבוננות מתוך חדרי החוסים הנעדרים בבית החולים "הנסן" בירושלים. ההתבוננות מן החלון בסלון הביתי ברחוב כ"ט בנובמבר אל הנוף הירושלמי מתרחבת אל זווית אחרת הצופה אל אותו הנוף, הזוית של ה"אחר", האנונימי, היישות החסרה בגן הסגור המוקף חומה הנמצא בשכנות לדירת מגוריה.

אותם ברושים ניבטים מציורי השמן המוקדמים שלה, אלא שהפעם, בסדרת העבודות הנקראת "אנונימוס", הם משתקפים מחלון הסטודיו הזמני שלה בבית החולים למצורעים, שם בחרה להתביית ולצייר במשך תקופה ארוכה בין השנים 2004-2008.

רוני התמקמה בשניים מחדרי בית החולים הנטוש ובמשך שנתיים ימים של התבוננות מתוך הבדידות הנטושה של החללים היא שחזרה מיקרוקוסמוס אנושי עלום, שהחלל הארכיטקטוני והגן הסובב את הבניין רק עדים לו. באמצעות סדרות של רישומים המבוססים על התבוננות קפדנית בצילומי ארכיון, רישומים בפנינות ארכיטקטוניות שאותן הגה ותכנן הארכיטקט הנודע קונרד שיק, תוך קריאה ספרותית ומקצועית על "מחלת הנסן" ועל תולדות בית החולים על שם הנסן בירושלים של המאה התשע-עשרה, וכן מתוך שוטטות אינסופית ברחבי הבניין, החדרים, המרתף וחדרי הטיפולים, היא מלקטת כמו בלשית פיסות מידע אחרות ובונה דיוקן סובייקטיבי של עולם אנושי אבוד. באמצעות ציורי השמן של הדמויות האנונימיות הניבטות מן הצילומים היא מצליחה לבנות דיוקנאות מרגשים של "אחרות", זרות ונידוי, שאותם היא מקרבת ושזרת באומץ אל תוך עולמה האישי.

תחושה חזקה של בידוד, בדידות וניתוק מן העולם עולה מסדרת ציורי שמן ורישומים שביצעה מהתבוננות מבעד לחלון אל הגן הקסום הסובב את בניין בית החולים. מתוך חוויית החדר הסגור היא מצליחה להעביר את תחושת ההרמטיות אל מול קו המתאר של האופק הקסום, נוף ירושלמי על שקיעותיו וזריחותיו, על היופי הנוגה, הנאטורליסטי של הצומח, עצים עבותים וצמרות ברושים מוארות באדמדמות של שקיעה החודרים אל תוך מסגרת הציור, אל תוך החלל האישי, הוא חדר הטיפולים שהפך לסטודיו. מיטות הטיפול ורהיטים בסיסיים נוספים, מראה, שידה, מגירה, נותרו בחדר כפי שהיו, ועליהם הניחה האמנית את כלי העבודה שלה, צבעים ומכחולים ובדים, וספרי רישום וסקיצות רבות החוזרות שוב ושוב אל דמות אנונימית אחת המטרידה את המנוחה ומתוך התצלום כמו מבקשת גאולה.

מוטיב ההתבוננות אל הנוף מבעד לחלון, כאמצעי לקישור בין פנים וחוץ, הופיע גם בציורי העבר. שם היו אלה נופים ימיים הניבטים מתוך חללים ארכיטקטוניים בדיוניים ריקים ומרוקנים המאפשרים הצצה לתוך נוף נפשי, חלון לנפש.

המבט של רוני מתוך חלון בית החולים למצורעים משחזר מבט אחר, של דמות עלומה, ואת התשובות לשאלות שעברו במוחה של האמנית מול הצילומים, לסקרנות ולתמיהה מול המבטים של "אנונימוס", נוכל לאתר בעבודות, בסדרות הקטנות של רישומים יומיומיים, ביומני הצילום, באובייקטים הקטנים המפוסלים בתחבושות גבס סופחות ומרפאות המבצצות מתוך מגירות ושדות בחלל החדר. השמנים הגדולים על בד נרחב, לוכדים בכתמי צבע מדממים ושוקעים סודות רבים, כאבים רבים וחרדה קמאית גדולה, שאותה היא מנסה להמיס. הדמויות האנונימיות קמות לתחייה מבעד לבדי הציור, עוד ורסיה ועוד אחת, כמו ניסיון לפענח סוד כמוס כעננה המרחפת על הבית. הדיוקן הזר והפנימי נשזרים לכדי הוויה נוקבת אחת, מי הוא "אנונימוס"? האם יהפוך למושא של השלכה? האם ייקשר במוטיבים נוספים בעולמה של האמנית? עד כמה קרוב יהפוך הרחוק? האם ייגאל מתוך האנונימיות? או שישקע לנצח בזיכרון של האמנית?

והשימוש המטאפורי שעושה רוני בחדר בית החולים המבודד כסוג של סטודיו אולטימטיבי, כיצד הוא ממפה עולם זר ומאיים וכיצד הוא פורץ גבולות של חרדה ודעות קדומות?

הציור מגדיר את עצמו כאן כפעולה סיוזיפית המשחזרת מבפנים הווי חיים חסר, נעדר, שוטטות חסרת מוצא, מעגלית, בין עולמו של ה"אנונימוס" לעולמה של האמנית.

ההתבוננות של רוני ברות מתוך כותלי בית החולים מפרה את המיתוס האקזוטי של התבוננות קסומה ורומנטית ונהפכת למחקר אישי נוקב וחסר פשרות הנוגע ברבדים אישיים עמוקים של הזדהות וחמלה אנושית. חומת האבן הכבדה והגבוהה המקיפה ומבודדת את הבניין מן הסביבה מטילה עליו צל של איסור ואחרות המתקלפת ממטעני הטאבו והופכת שקופה. כמו השפה, כמו התהליך, כמו הציור.

אתי אברג'ל ירושליים 2008